

Húsnæðis-, mannvirkja- og skipulagsstofnun
Borgartúni 21
105 Reykjavík

Selfossi, 3. júní 2026
UOS-5588

Umsögn um matsáætlun – 20.000 tonna landeldi Thor landeldis ehf. á laxfiskum í Ölfusi

Vísað er til erindis Húsnæðis-, mannvirkja- og skipulagsstofnunar þann 28. apríl 2026 þar sem óskað var umsagnar Umhverfis- og orkustofnunar um matsáætlun fyrir ofangreint fiskeldi, í sveitarfélaginu Ölfusi, á grundvelli 21. gr. laga um umhverfismat framkvæmda og áætlana, nr. 111/2021.

Framkvæmdarlýsing

Thor landeldi ehf. áformar uppbyggingu landeldisstöðvar í Ölfusi til eldis á laxi (*Salmo salar*). Stöðin verður staðsett á lóðunum að Laxabraut 41 og 43, Ölfusi, um 3 km vestan við Þorlákshöfn en lóðirnar eru samliggjandi. Stefnt er að framleiðslu á 20.000 tonnum á ári í þaueldi á landi en stöðin verður byggð í þremur áföngum. Áætluð vatnspörf stöðvarinnar, við fullan rekstur, er 15 m³/sek af jarðsjó og 0,5 m³/sek af ferskvatni. Hámarkslífmassi í áframeldisstöð verður 13.000 tonn og hámarkslífmassi seiðaeldisstöðvar 135 tonn.

Í kafla 1.2 kemur fram að árið 2024 hafi Thor landeldi ehf. lagt fram umhverfismatsskýrslu vegna fyrirhugaðrar uppbyggingar landeldisstöðvar í Ölfusi. Stöðin sé á lóð austan við framkvæmdasvæðið sem sé nú til skoðunar (Laxabraut 33, 35, 37 og 39). Í umhverfismatsskýrslu voru kynnti áform félagsins en þar kom fram að stefnt væri að framleiðslu á 20.000 tonnum á ári í þaueldi á landi en stöðin verði byggð í þremur áföngum.

Í umhverfismatsskýrslu Thors landeldis¹, sem var lögð fram í feb. 2024, kemur fram að stöðin verði á lóðunum að Laxabraut nr. 35, 37, 39 og 41. Umhverfismatsferlinu lauk með álitni Skipulagsstofnunar 17. júlí 2024.

Misræmi er í gögnum um framkvæmdasvæðið. Það þarf að koma skýrt fram í umhverfismatsskýrslu hvert fyrirhugað framkvæmdasvæði er, hvort fyrirhugað er að eitthvað breytist á lóðinni nr. 41 frá fyrra mati. Umhverfis- og orkustofnun telur að áður en til greina komi að veita leyfi fyrir þeim framkvæmdum sem matsáætlunin fjallar um gæti þurft að breyta áður útgefnum leyfum stofnunarinnar til Thor landeldis með tilliti til staðsetningar.

¹ Efla (2024). LANDELDI Á LAXFISKI Í ÖLFUSI – 20.000 TONNA ELDI Á ÁRI, umhverfismatsskýrsla. 144 bls.

Leyfisveitingar

Í gildi er nýtingarleyfi Umhverfis- og orkustofnunar á grunnvatni (fersku og jarðsjó) til handa Thor landeldi ehf., við Laxabraut 35, 37, 39 og 41, í þremur áföngum sem hér segir:²

Lýsing	Meðalnýting á ári allt að (l/s)	Hámarksnýting á hverjum tíma (l/s)
Jarðsjór (selta $\geq 15\%$)		
1. áfangi	3.400	3.800
2. áfangi	8.500	9.400
3. áfangi	13.500	15.000
Ferskt grunnvatn (selta $\leq 1\%$)		
1. áfangi	270	300
2. áfangi	270	300
3. áfangi	450	500

Nýtingarleyfið er háð skilyrðum m.a. því að aukin vatnsnotkun 2. og 3. áfanga sé háð skriflegu samþykki Umhverfis- og orkustofnunar og er samþykkið háð niðurstöðum vöktunar um áhrif fyrri áfanga á grunnvatnshæð og stærð og þykkt ferskvatnslinsu. Gögn sem þurfa að fylgja með umsókn um aukna vatnsnýtingu eru m.a. uppfært rennislíkan og uppfært áhrifamat vatnshlota.

Einnig er í gildi starfsleyfi Umhverfis- og orkustofnunar sem tekur til landeldis á laxfiskum með allt að 13.150 tonna hámarkslífmassa á hverjum tíma að Laxabraut 35, 37, 39 og 41 í Þorlákshöfn³.

Umhverfis- og orkustofnun telur að ljóst sé af lestri matsáætlunar rekstraraðila að Thor landeldi hyggist fara í sambærilega framkvæmd og þegar er hafin á Laxabraut 35, 37, 39 og 41 á Laxabraut 41 og 43. Vegna gríðarlegrar ásóknar í nýtingu grunnvatns á svæðinu og óvissu um áhrif nýtingar á grunnvatnsstrauminn Selvogsstraumur 3 sem er takmörkuð auðlind, telur stofnunin að óljóst sé hvort forsendur séu til að heimila Thor landeldi frekari nýtingu grunnvatns á svæðinu áður en fyrir liggur hver áhrif af áformaðri grunnvatnsnýtingu á svæðinu sem fengist hefur leyfi fyrir eru. Samkvæmt 17. gr. auðlindalaga nr. 57/1998 þarf nýting að vera með þeim hætti að að tekið sé tillit til umhverfissjónarmiða, nýting auðlindanna sé hagkvæm frá þjóðhagslegu sjónarmiði og tekið sé tillit til nýtingar sem þegar er hafin í næsta nágrenni.

² <https://vefskrar.orkustofnun.is/utgefin-leyfi/2025/Leyfi-UOS-2025-L015-01.pdf>

³ <https://vefskrar.orkustofnun.is/utgefin-leyfi/2025/Leyfi-UOS-2025-L001-01.pdf>

Borholur og vatnsmiðlun

Á bls. 9 í matsáætluninni segir „Allar ferskvatnsholur hafa verið boraðar og allar dælur fyrir sjóholur hafa verið keyptar, sem tryggir nauðsynlega vatnsöflun fyrir áframhaldandi rekstur og stækkun. Á lóðinni eru þegar 5 sjóholur virkar og er ráð fyrir að fyrsti fiskur fari í áframeldi í október 2026.“ Í þessu sambandi er vert að benda á að borun holna og kaup á dælum ein og sér eru ekki trygging fyrir nauðsynlegri vatnsöflun fyrir áframhaldandi rekstur og stækkun. Í þessu samhengi er minnt á skilyrði nágildandi nýtingarleyfis Thor landeldis sem fjallað er um hér að ofan.

Á mynd 3.1 má sjá líklega staðsetningar borhola. Æskilegt er að í umhverfismatsskýrslu verði sýnd númer lóða við Laxabraut til að umsagnaraðilar geti glöggvað sig betur á samræmi milli umhverfismats og nýtingarleyfis.

Umhverfis- og orkustofnun bendir á að fylgja skal reglum um skráningu, hönnun og frágangi borholna, sem og skil á upplýsingum til Umhverfis- og orkustofnunar, nr. OS-2019-R01-01⁴.

Mat á umhverfisáhrifum

Fyrirhuguð vatnsnýting fellur undir lið 10.19 í 1. viðauka laga um umhverfismat framkvæmda og áætlana, nr. 111/2021, vinnsla grunnvatns eða íveita vatns í grunnvatn með 300 l/s meðalrennsli eða meira á ári. Samkvæmt því fellur framkvæmdin undir flokki A, sem matsskyld framkvæmd.

Jafnframt fellur framkvæmdin undir lið 1.09 í 1. viðauka laganna sem þauleldi á fiski með með hámarkslífmassa 200 tonn eða meira með fráveitu til sjávar sem framkvæmd undir flokki B. Þar sem ekki eru til staðar upplýsingar á þessu stigi um uppsett rafafl varaafstöðvar framkvæmdanna liggur ekki fyrir hvort framkvæmdin falli undir lið 3.02 í 1. viðauka laganna sem fjallar um orkuver með 10 MW uppsett rafafl eða meira, sem framkvæmdin undir flokki A.

Valkostagreining

Fram kemur að aðalvalkostur felist í að Thor landeldi byggi 20.000 tonna landeldisstöð til þauleldis á landi, en núllkostur feli í sér að ekki verði ráðist í framkvæmdina.

Framkvæmdaraðili muni ekki bera saman mismunandi valkosti fyrir staðsetningu stöðvarinnar í umhverfismatsskýrslu.

Umhverfis- og orkustofnun telur að í ljósi ásóknar í grunnvatn á litlu svæði við suðurströndina í Ölfusi og þeirra miklu uppbyggingar sem það er áformuð þá þurfi að setja fram aðra

⁴ [Reglur um skráningu, hönnun og frágang borholna, sem og skil á upplýsingum til Umhverfis- og orkustofnunar, nr. OS-2019-R01-01.](#)

raunhæfa valkosti fyrir staðsetningu í umhverfismatsskýrslu en eingöngu aðalvalkost og núllkost séu þeir til staðar.

Samlegðaráhrif

Samlegðaráhrif verða af rekstri allra fiskeldisfyrirtækja við Laxabraut og Nesbraut, sem nýta grunnvatn úr sömu straumum, gagnvart niðurdraetti og seltubreytingum, því er mikilvægt að vinna að vöktun, líkangerð, áhrifamati og mati mótvægisáðgerða sameiginlega eða að aðilar deili gögnum um stöðu auðlindarinnar og mæld áhrif hvers og eins á auðlindina.

Mikilvægt er að við líkangerð sé stuðst við nýlegar mælingar og efnagreiningar á ástandi grunnvatns á í vatnshlotinu Selvogsstraumur 3 til þess að leyfisveitendur geti metið hvort nýtingin verði sjálfbær og sinnt þannig lögbundinni rannsóknarskyldu, skv. 10. grein stjórnsýslulaga. Leyfisveitendum ber einnig að gæta þess að nýting auðlinda í jörðu sé með þeim hætti að tekið sé tillit til umhverfissjónarmiða, nýtingin sé hagkvæm frá þjóðhagslegu sjónarmiði og tekið sé tillit til nýtingar sem þegar er hafin í næsta nágrenni, skv. 17. gr. auðlindalaga.

Jafnframt þarf að meta samlegðaráhrif framkvæmdanna með öðrum rekstraraðilum á svæðinu með tilliti til losunar næringarefna í viðtakann og tilsvarende súrefnisþörf fóðurleyfanna. Fram kemur í matsskýrslu að áhrifin verði metin fyrir alla þrjá fyrirhugaða uppbyggingaráfanga en jafnframt verði samlegðaráhrif metin út fra forsendum annara aðila sem losa í viðtakann á svæðinu. Vatnaskil muni meta dreifingu efna sem berast með frárennsli í viðtakann, með áherslu á dreifingu nítrats og fosfats, súrefniskrefjandi efna og súrefnisstyrk.

Tengsl við aðrar áætlanir

Umhverfis- og orkustofnun bendir á að þar sem framkvæmdin gerir ráð fyrir grunnvatnsnýtingu þarf að fjalla um áhrif hennar á vatn í samræmi við lög nr. 36/2011 um stjórn vatnamála og vatnaáætlun 2022-2027⁵. Í vatnaáætlun er krafa um að þeir sem valdi álagi á vatnsauðlindina eigi að framkvæma mælingar á gæðapáttum vatnshlotanna áður en framkvæmdir hefjist. Ástand grunnvatns skal metið eftir magnstöðu þess og efnafræðilegum þáttum skv. 11. gr. laga nr. 36/2011 um stjórn vatnamála. Umhverfismarkmið grunnvatnshlota eru að ástand beggja þátta sé gott. Þá skal tryggja sjálfbæra nýtingu grunnvatns þannig að jafnvægi sé milli vatnstöku og endurnýjunar, sbr. 12. gr. laganna.

Kalt vatn

Grunnvatnsaðstæður á Reykjanesskaga eru um margt óvenjulegar, jafnvel fyrir Ísland, þar sem tiltölulega þunnt lag af fersku vatni rennur ofan á fullsöltum jarðsjó og víða gætir sjávarfalla í

⁵ <https://vatn.is/haf-og-vatn/stjorn-vatnamala/vatnaaaetlun-2022-2027/>

grunnvatnsgeyminum tugkílómetra frá ströndu. Umtalsverð úrkoma fellur á fjallgarðinn á miðjum skaganum og leiðni jarðlaga er mikil, einkum í nútímahraunlögum og víða í grágrýtislögunum undir þeim. Nokkur sprungukerfi auka enn frekar á vatnsleiðni og víða streymir umtalsvert vatn neðanjarðar til sjávar. Ferskvatnslinsan er viðkvæm fyrir upptöku þar sem saltvatn getur dregist upp í hana ef of skarpt er unnið og spillt auðlindinni til langs tíma. Ferskvatnslinsan þynnist til sjávar og við ströndina gætir seltuáhrifa frá sjó.

Gífurleg ásókn hefur verið í grunnvatn á takmörkuðu svæði í Ölfusi. Samkvæmt fyrirbyggjandi upplýsingum t.a.m. úr mats- og leyfisferlum hjá Húsnæðis-, mannvirkja- og skipulagsstofnun og Umhverfis- og orkustofnun er vinnsla nú hafin eða áform liggja fyrir um vinnslu á allt að 62.000 l/s af jarðsjó, einnig rúmlega 5.700 l/s af fersku grunnvatni að mestu úr vatnshlotinu Selvogsstraumur 3 eða sem samsvarar ríflega meðalrennsli Elliðaána sem er um 5.500 l/s.

Ferskvatnslinsan á svæðinu er ekki einungis viðkvæm fyrir vinnslu á fersku grunnvatni. Sú mikla jarðsjávarvinnsla sem fyrirhuguð er á svæðinu öllu er líkleg til að valda vatnsborðslækkun á allstóru svæði. Slík vatnsborðslækkun er líkleg til að þynna ferskvatnslinsuna á svæðinu. Því er afar mikilvægt að reynslugögn úr nýtingu borholna á svæðinu séu nýtt við uppfærslu grunnvatnslíkans sem hermir áhrif af vinnslu ferskvatns og jarðsjávar. Þá er einnig undirstrikað mikilvægi þess að grunnvatnslíkan af svæðinu sýni áhrif hvers og eins áfanga verkefnisins og samanburð við aðra fyrirhugaða vinnslu á svæðinu.

Raforkupörf og varaafli

Samkvæmt matsáætlun er áætluð rafmagsnotkun stöðvarinnar um 2,7 MW í fyrsta áfanga, 6,8 MW í 2. áfanga og 10,8 MW í 3. áfanga. Fram kemur að varaafstöð fyrir stöðina verður í einu tækjáhúsanna. Umhverfis- og orkustofnun vekur athygli á því að stofnunin veitir nú starfsleyfi fyrir virkjanir og orkuveitur yfir 1MW.

Frárennsli og hreinsun

Kröfur um hreinsun á fráveituvatni eru settar fram í reglugerð nr. 1450/2025 um fráveitur og skólphreinsun. Umhverfis- og orkustofnun hefur einnig gefið út ýmsar leiðbeiningar varðandi fráveitumál, þar á meðal *Leiðbeiningar um eftirlitsmælingar og vöktun vegna fráveitu*⁶ sem hægt er að hafa til hliðsjónar. Starfsemin skal jafnframt vera í samræmi við reglugerð nr. 797/1999 um varnir gegn mengun grunnvatns.

Fram kemur í matsáætlun að notast verði við tromlusíur til þess að hreinsa frárennslið áður en því er veitt í viðtakann. Ekki kemur hins vegar fram hvernig hreinsun skólps verðir háttað með tilliti til reglugerðar um fráveitur og skólphreinsun, m.a. hve mikil hlutfallsleg hreinsun verði á heildarmagni svifagna að né hve mikil lækkun verði á BOD₅-gildi skólps. Æskilegt er að með umsókn um starfsleyfi liggi fyrir upplýsingar um áætlaða losun í frárennsli til að hægt sé að ákvarða hvaða hreinsikröfur gera þarf til starfseminnar á grundvelli regluverksins.

Fram kemur í kafla 4.3.2 í matsáætlun að lagt verði frekara mat á áhrifum á viðtaka og lífríki í viðtaka í umhverfimatsskýrslu, verða reiknaðar út losunarstærðir á næringarefnum sem skila sér í frárennsli og tilsvareandi súrefnispörf fóðurleyfanna. Sérfræðingar á vegum Vatnaskila munu meta dreifingu efna sem berast með frárennsli í viðtakann, með áherslu á dreifingu nítrats og fosfats, súrefniskrefjandi efna og súrefnisstyrk. Jafnframt verða metin áhrif á hitastig og seltu viðtakans. Stuðst verður við fyrirbyggjandi gögn úr mælingum á næringarefnum og blaðgrænu árið 2025 til þess að leggja mat á áhrif framkvæmdar á svifþörunga, magn næringarefna og botnþörunga og fjöru.

Í áhrifamati á vatn þarf að fjalla um losun næringarefna og mögulegra annarra efna sem notaðar eru t.d. við þrif í stöðinni og áhrif þeirra á gæðapætti strandsjávar, vísast að öðru leyti í kaflann um *Áhrifamat fyrir vatn* hér á eftir.

Starfsemin er háð starfsleyfi stofnunarinnar, sbr. 2. tl. viðauka II við lög nr. 7/1998 um hollustuhætti og mengunarvarnir. Fram kemur í matsáætlun að starfsleyfi þurfi frá heilbrigðisnefnd samkvæmt 14. gr. reglugerðar 798/1999 um fráveitur og skólp. Með setningu reglugerðar um fráveitur og skólphreinsun nr. 1450/2025 varð sú breyting að ef starfsemi er starfsleyfisskyld hjá Umhverfis- og orkustofnun veitir stofnunin jafnframt leyfi fyrir fráveitu- og hreinsibúnaði.

Úrgangur

Fram kemur í matsskýrslu að verið sé að skoða að þurrka fiskimykjuna og búa til áburð til landbúnaðar og uppgræðslunota, en eins og staðan er núna er ekki búið að ákveða aðferð þar sem þetta úrvinnslumál er á frumstigi og verið er að vinna þessa lausn með stjórnvöldum. Dauðfiskur og slóg fer í meltugerð með maurusýru og er meltan m.a. nýtt í dýrafóður. Fram kemur að markmið Thor landeldis er að sem mest af úrgangi fari í endurvinnslu.

Umhverfis- og orkustofnun bendir á að nú þegar hefur landeldisfyrirtækjum hér á landi reynst erfitt að finna farveg fyrir þann úrgang sem krafist er að fyrirtækin sía úr frárennsli áður en því er veitt í viðtaka, þ.e. fiskiseyruna. Stofnunin telur gríðarlega mikilvægt að fjallað verði um raunhæfa kosti í tengslum við meðhöndlun úrgangs í umhverfismatsskýrslu og leggur því til að úrgangsmyndun og ráðstöfun úrgangs verði sérstakur matsþáttur í skýrslunni. Gera þarf ítarlega grein fyrir þeim möguleikum sem eru fyrir hendi til að lágmarka myndun úrgangs frá landeldinu, hvernig hægt sé að stuðla að endurnýtingu úrgangs eða förgun og þeim umhverfisáhrifum sem stafa af mismunandi fyrirkomulagi hvað það varðar. Ein meginforsenda þess að hægt sé að fara í framleiðslu af slíku umfangi sem hér er fjallað um er að lausn finnist á því hvernig fiskiseyran verði meðhöndluð. Stofnunin telur afar jákvætt og í raun nauðsynlegt að endurnýtingarmöguleikar séu skoðaðir því fiskiseyra er næringarrík og inniheldur m.a. fosfór, nitur og kolefni, sem nýta má t.a.m. til áburðar- eða orkuvinnslu.

Rekstraraðila verður gert að vera með skýra áætlun um meðhöndlun úrgangs samkvæmt starfsleyfi Umhverfis- og orkustofnunar. Umhverfis- og orkustofnun vekur athygli á því að þar sem stofnunin veitir starfsleyfi fyrir fiskeldi starfseminnar á grundvelli II. viðauka laga nr.

7/1998 um hollustuhætti og mengunarvarnir veitir stofnunin jafnframt leyfi fyrir meðhöndlun seyr, þ.m.t. flutningur, notkun og hreinsun á grundvelli 67. tl. IV. viðauka laganna.

Áhrifamat fyrir vatn

Samkvæmt lögum nr. 36/2011 um stjórn vatnamála skulu grunnvatnshlot ná þeim umhverfismarkmiðum sem sett hafa verið fyrir þau. Samkvæmt 12. gr. laganna má ástandi vatnshlota ekki hnigna hvorki tímabundið né varanlega. Gæðapættir sem notaðir eru til að meta ástand vatnshlota eru settir fram í reglugerð nr. 535/2011 um flokkun vatnshlota, eiginleika þeirra, álagsgreiningu og vöktun og eru útfærðir nánar m.t.t. ástandsflökka í vatnaáætlun. Tryggja ber sjálfbæra nýtingu grunnvatns svo að jafnvægi sé milli vatnstöku og endurnýjunar.

Vöktunargögn þurfa að nýtast til líkangerðar á svæðinu og til mats á ástandi auðlindarinnar hverju sinni.

Umhverfis- og orkustofnun leggur áherslu á að áhrifamat fyrir vatn sé unnið snemma í ferlinu og liggi fyrir samhliða umhverfismatsskýrslu.

Annað

Á bls. 15 er vísað til þess að fiskeldisstöðin við Nesbraut 23-27 sé nú Arnarlax, áður Íspór. Rétt er að Eldisstöðin Íspór er í eigu Arnarlax en rekin á eigin kennitölu 660509-0380, m.v. þær upplýsingar sem stofnunin fékk vegna nýtingarleyfis grunnvatns sem var gefið út í desember 2025 fyrir Íspór.

Virðingarfyllst,

Kristín Björk Birgisdóttir

Teymi leyfa og umsagna

Matthildur B. Stefánsdóttir

Teymi leyfa og umsagna

Akureyri, 22.05.2026
Tilvísun: 26041369

Umsögn Matvælastofnunar um matsáætlun Thor landeldis ehf. fyrir 20.000 tonna landeldi á laxfiskum í Ölfusi

Vísað er í beiðni Húsnæðis, mannvirkja og skipulagsstofnunar um umsögn, dagsett 28. apríl 2026, vegna 20.000 tonna landeldis Thor landeldis að Laxabraut 41 og 43 í Ölfusi.

Samkvæmt matsáætlun Thor landeldis ehf. (rekstraraðili) er gert ráð fyrir að stöðin verði byggð upp í þremur áföngum. Gerir rekstraraðili ráð fyrir að áætluð vatnspörf verði um 15m³/sek af jarðsjó og 0,5 m³/sek af ferskvatni. Hámarks lífmassi eldisins verður 13.135 tonn, 13.000 tonn í áframeldi og 135 tonn í seiðaeildi.

Í matsáætlun er fjallað um ýmsa þætti sem varða heilbrigði og velferð fiska, m.a. eldisáætlun, líffræðilega rekstrarþætti, vatnstöku, vatnskerfi, vatnsnýtingu, affall og hreinsun affallsvatns, fóðrun, fráveitu og fiskimykju, varnir gegn slysasleppingum, sjúkdómavarnir, lyfja- og efnanotkun og meðhöndlun úrgangs. Matvælastofnun telur jákvætt að gert sé ráð fyrir að í umhverfismatsskýrslu verði fjallað nánar um helstu smitsjúkdóma, þekktar smitleiðir og varnir gegn smiti, auk lyfja- og efnanotkunar.

Matvælastofnun telur einnig mikilvægt að gerð verði nánari grein fyrir uppruna hroga og seiða, heilbrigðisstöðu upprunastöðva, fyrirkomulagi flutninga og sölu seiða til þriðja aðila, þrifum og sóttthreinsun búnaðar, flutningstækja, lagna og annarra snertiflata. Sérstaklega þarf að fjalla um áhættu tengda dælingu fisks milli kerja og framleiðslueininga og flutningi seiða í brunnbát frá höfninni í Þorlákshöfn, enda geta slíkir flutningar haft þýðingu fyrir sjúkdómavarnir, velferð fiska, rekjanleika og strokvarnir. Matvælastofnun vil samt sem áður benda sérstaklega á eftirfarandi þætti.

Í kafla 2.1.2 er fjallað um náttúruvá, m.a. jarðskjálfta, sjávarflóð, sjógang og sandfok. Matvælastofnun telur að í umhverfismatsskýrslu þurfi að tengja þessa umfjöllun með skýrum hætti við velferð fiska, strokvarnir og sjúkdómavarnir. Sérstaklega þarf að fjalla um hvort sjávarflóð, brim, rof á varnargörðum, jarðskjálftar eða rafmagnstruflanir geti valdið bilun í eldiskerjum, lögnum, frárennsli, dælustöðvum eða súrefniskerfum og hvaða mótvægisáðgerðir verði til staðar.

Í kafla 3.4.2 er fjallað um vatnstöku, vatnskerfi, vatnsnýtingu og hreinsun affallsvatns. Matvælastofnun telur mikilvægt að í umhverfismatsskýrslu verði gerð ítarleg grein fyrir uppruna og meðhöndlun alls eldisvatns, bæði ferskvatns og jarðsjávar, með tilliti til smitvarna. Sérstaklega þarf að gera grein fyrir því hvort gert sé ráð fyrir UV-geislun, síun eða annarri meðhöndlun vatns áður en það fer inn í eldiseiningar. Ef slík meðhöndlun er ekki fyrirhuguð þarf að rökstyðja það með áhættumati sem tekur til mögulegra smitleiða úr umhverfi inn í stöðina.

Í kafla 3.4.3 og 3.5.3 kemur fram að hluti seiða geti farið í sölu og verið fluttur í brunnbát frá Þorlákshöfn. Matvælastofnun leggur áherslu á að í umhverfismatsskýrslu verði gerð ítarleg grein fyrir flutningi lifandi fisks, bæði með tilliti til smitvarna og strokvarna. Þar þarf að fjalla um heilbrigðisstöðu fisks fyrir flutning, talningu fisks, dælingu, tengibúnað, lokanir, þrýstiprófanir, veðurmörk, ábyrgð starfsmanna, viðbrögð við bilun og búnað til endurheimtu fisks ef óhapp verður. Einnig þarf að gera grein fyrir þrifum og sóttthreinsun brunnbátá, flutningsbúnaðar og annarra tækja sem geta borið smit milli eldisstöðva.

Í kafla 3.4.5 er fjallað um rafmagn og rafmagnspörf. Fram kemur að heildarrafmagnspörf stöðvarinnar verði 10,8 MW og að varaafsstöðvar verði á svæðinu. Að mati Matvælastofnunar þarf í umhverfismatsskýrslu að gera betur grein fyrir því hvernig raforkupörf skiptist milli rekstrarþátta, svo sem dælingar, súrefnisframleiðsla, vatnshringrásar, hreinsibúnaðar, fóðrunar og slátrunar. Einnig þarf að gera grein fyrir afköstum varaafls, hversu lengi það getur haldið uppi nauðsynlegum rekstri og hvort það anní þeim lágmarksbúnaði sem þarf til að tryggja velferð fiska og koma í veg fyrir massadauða, súrefnisskort eða aðstæður sem geta aukið hættu á stroki.

Í kafla 3.5 er fjallað um eldisáætlun og líffræðilega gæðapætti. Að mati Matvælastofnunar þarf að fjalla um samlegðaráhrif vegna losunar frá eldinu með öðrum núverandi og verðandi framkvæmdum í næsta nágrenni. Í kaflanum kemur fram að hámarksþéttleiki verði um 80 kg/m³ og að eldið verði frá hrogni að allt að 6,5 kg sláturfiski. Að mati Matvælastofnunar þarf í umhverfismatsskýrslu að fjalla nánar um velferð eldisfisks við slíkan þéttleika, þ.m.t. súrefni, koltvísýring, vatnsgæði, hitastig, afföll, flokkun, dælingu milli eininga og viðbrögð ef vatnsgæði fara út fyrir skilgreind mörk. Einnig þarf að fjalla um samlegðaráhrif vegna ferskvatns- og sjóvatnstöku á svæðinu.

Í kafla 3.5.2 er fjallað um fráveitu og fiskimikju. Að mati Matvælastofnunar er mikilvægt að gera frekari grein fyrir fóðri í gegn um eldisferilinn, hvernig hlutföll þurrefnis í fóðri skiptist eða skilar sér í eldisafurðir, slóg, haus/hrygg, fiskimykju og losun með fráveitu út í umhverfið. Þannig sé gerð betri grein fyrir heildstæðri losun frá eldinu og ætti að vera í grunntölum fyrir reksturinn. Í kaflanum er vísað til þess að „fiskimykja sé um 70% þurrefni þegar upp verði staðið og verði um 7.200 tonn á ári. Í upphafi kafla 3.5 er vísað til þess að fiskimykja verði að þurrvigt 2.400 tonn en 7.200 tonn blautvigt. Hér þarf að gera betur grein fyrir þessum hlutföllum því þarna eru misvísandi upplýsingar. Miðað við að þurrvigt sé 2.400 tonn og blautvigt 7.200 tonn bendir til þess að þurrefnisinnihald fiskimykju sé 33% en ekki 70%. Einnig þarf að gera grein fyrir talsverðri aukningu á losun frá eldinu ef matsáætlun er borin saman við umhverfismatsskýrslu Thor landeldis fyrir sambærilega framkvæmd. Í umhverfismatsskýrslu Thor landeldis frá 2024 er gert ráð fyrir að 1.800 tonn af þurrefni falli til en í þessari matsáætlun er gert ráð fyrir 2.400 tonnum. Matvælastofnun vill benda á að vinnsla, geymsla, flutningur og nýting fiskimykju getur verið leyfisskyld starfsemi. Gera þarf grein fyrir fyrirhugaðri meðhöndlun fiskimykju, ábyrgðaraðilum, geymslutíma, þurrkun eða annarri vinnslu, ráðstöfun og því hvernig komið verði í veg fyrir að fiskimykja verði smitleið eða valdi óæskilegri mengun.

Í kafla 3.5.3 er fjallað um varnir gegn slysasleppingum. Að mati Matvælastofnunar þarf að vera mun ítarlegri um líffræðileg og erfðafræðileg áhrif slysasleppinga á villta laxastofna og þær ár sem eru næstar framkvæmdinni. Einnig þarf að gera mun betur grein fyrir flutningum á lifandi fiski með brunnbátum. Í kafla 4.3.3 um stök og erfðablöndun er vísað til þriggja þrepa varna, en vísað til tveggja þrepa í kafla 3.5.3. Einnig þarf að mati Matvælastofnunar að samræma þessa umfjöllun og gera nákvæmlega grein fyrir fjölda og eðli sjálfstæðra stökvarna í hverjum hluta stöðvarinnar. Ekki er fullnægjandi að vísa almennt til rista og tromlusía án þess að sýna hvernig varnir virka við yfirföll, bilun, viðhald, hreinsun, hjáveitur, gólfniðurföll, dælingu milli kerja, dælingu í brunnbát og óvenjulegar rekstraraðstæður. Matvælastofnun telur að í umhverfismatsskýrslu þurfi að liggja fyrir sérstakt mat á stökvörnum fyrir stöðina. Þar þarf að gera grein fyrir öllum mögulegum leiðum sem fiskur getur farið úr eldiskerjum og út úr stöðinni, þar með talið frárennsli, yfirföll, drenlagnir, hjáveitur, brunna, hreinsistöðvar og lagnir til brunnbáta. Einnig þarf að gera grein fyrir því hvernig tryggt verði að engin rekstrarstaða, viðhaldsaðgerð eða bilun geti leitt til þess að lifandi fiskur fari fram hjá virkri lokavörn.

Í kafla 3.5.4 er fjallað um sjúkdómavarnir. Að mati Matvælastofnunar þarf að fjalla mun betur um sjúkdómahættu og smitvarnir í umhverfismatsskýrslu. Gera þurfi grein fyrir hvernig samnýting á innviðum milli samliggjandi framkvæmda á innviðum m.t.t. seiðaflutninga eða sláturfisk milli svæða og hvernig staðið verði að smitvörnum þar á milli. Stöðin mun nýta bæði ferskvatn og jarðsjó úr borholum og við fullan rekstur er áætluð notkun jarðsjávar allt að 15 m³/sek. Í umhverfismatsskýrslu þarf að leggja

mat á smitvarnalegt öryggi jarðsjávar og ferskvatns sem nýtt verður í eldisstöðinni og gera grein fyrir því hvernig tryggt verði eftir fremsta megni að smitefni úr umhverfinu berist ekki inn í eldiskerfi stöðvarinnar með inntaksvatni. Við mat á sjúkdómavörnum þarf einnig að horfa til staðsetningar stöðvarinnar og samlegðar við aðra fiskeldisstarfsemi á svæðinu. Í matsáætlun kemur fram að fleiri núverandi og fyrirhugaðar landeldisstöðvar eru staðsettar við Laxabraut vestan Þorlákshafnar og að gangi öll áform eftir geti samanlögð framleiðsla þriggja stærstu félaganna á svæðinu orðið 92.000 tonn af laxi á ári. Að mati Matvælastofnunar þarf í umhverfismatsskýrslu að fjalla um hvort og þá hvernig nálægð og umfang fiskeldisstarfsemi á svæðinu geti haft áhrif á smitvarnir, flutninga, rekjanleika, viðbragðsáætlanir og samhfingu milli rekstraraðila ef upp kemur grunur um smitsjúkdóm eða önnur alvarleg frávík.

Í kafla 3.5.5 er fjallað um lyfja- og efnanotkun. Þar kemur fram að lyfjanotkun sé nánast óþekkt í íslensku fiskeldi. Að mati Matvælastofnunar er slík fullyrðing ekki nægjanleg umfjöllun um áhættu. Í umhverfismatsskýrslu þarf að gera grein fyrir verklagi ef upp kemur sjúkdómur sem kallar á meðferð, þar með talið hlutverki dýralæknis, skráningu lyfjanotkunar, biðtíma, meðhöndlun frárennslis og tilkynningum til eftirlitsaðila. Einnig þarf að gera grein fyrir notkun, geymslu og förgun sótthreinsiefna og annarra efna sem notuð verða við reksturinn.

Í kafla 3.5.6 er umfjöllun um úrgang. Í umfjöllun um lífrænan úrgang sem myndast í eldinu og vinnslunni er gert ráð fyrir að dauðfiskur og slóg fari í meltugerð. Melta dauðfisksins verði sótt af aðilum sem nýti meltuna. Gert er ráð fyrir að settir verði upp tanka fyrir meltu og slóg innan framkvæmdasvæðis. Matvælastofnun telur að í umhverfismatsskýrslu þurfi að gera nánari grein fyrir meðhöndlun dauðfisks, slógs og annarra aukaafurða dýra, þ.m.t. söfnun, geymslu, sýrustillingu, flutningi, þrifum og sótthreinsun búnaðar, lekavörnum, skráningum og viðbrögðum ef upp koma aukin afföll eða grunur um smitsjúkdóm. Matvælastofnun bendir á að sækja þarf um skráningu á vinnslu og/eða geymslu á aukaafurðum dýra hjá stofnuninni.

Í kafla 4.3.3 er fjallað um stök og erfðablöndun og þar kemur fram að næstu ár við framkvæmdasvæðið séu Ölfusá í um 13 km fjarlægð og Sogós í um 15 km fjarlægð. Matvælastofnun telur rétt að í umhverfismatsskýrslu verði fjallað nánar um nálægar lax- og silungsveiðiár, mögulegar gönguleiðir stökufiska, strauma, árstíðabundna áhættu, stærð og lífsstig fisks sem getur sloppið og áhrif þess hvort fiskur sé kynþroska eða ekki. Einnig þarf að gera grein fyrir viðbragðsáætlun, tilkynningum og viðbrögðum ef stök verður.

Matvælastofnun telur að í umhverfismatsskýrslu þurfi einnig að gera grein fyrir áfangaskiptingu út frá eftirliti og áhættustýringu. Þar þarf að koma fram hvaða forsendur þurfi að vera uppfylltar áður en næsti áfangi er tekinn í notkun, m.a. varðandi virkni smitvarna, stökvarna, varaafis, súrefniskerfa, fráveituhreinsunar, úrgangsmeðhöndlunar og viðbragðsáætlana.

Með hliðsjón af framangreindu gerir Matvælastofnun ekki athugasemd við að unnið verði áfram að umhverfismati framkvæmdarinnar, en telur mikilvægt að í umhverfismatsskýrslu verði lögð fram ítarlegri gögn um sjúkdómavarnir, fiskvæfing, innra eftirlit og viðbragðsáætlanir. Þar þarf m.a. að gera grein fyrir sjúkdómavarnaáætlun, viðbrögðum við auknum afföllum eða grun um smitsjúkdóm, vöktun heilbrigðis og væfingar fiska, smitvarnalegu öryggi inntaksvatns, meðhöndlun dauðfisks og aukaafurða dýra, þrifum og sótthreinsun, aðgangsstýringu, flutningum, rekjanleika og viðbrögðum við bilunum í kerfum sem geta haft áhrif á heilbrigði eða væfing fiska. Matvælastofnun mun skoða frekar þau atriði og útfærslur sem snúa að stofnuninni þegar þau hafa verið útfærð nánar í umhverfismatsskýrslu.

Matvælastofnun gefur út rekstrarleyfi til fiskeldis og hefur eftirlit með rekstri og búnaði í samræmi við lög um fiskeldi nr. 71/2008 og reglugerð um fiskeldi nr. 540/2020, auk þess sem stofnunin hefur eftirlit með

velferð og heilbrigði lagadýra og forvörnum gegn fisksjúkdómum í samræmi við gildandi lög og reglugerðir.

Virðingarfyllt,
f.h. Matvælastofnunar

Steinar Rafn Beck Baldursson
Fagsviðsstjóri leyfamála

Húsnæðis- mannvirkja- og skipulagsstofnun

Jakob Gunnarsson

Borgartúni 21

105 REYKJAVÍK

Garðabær, 22. maí 2026

Málsnúmer: 202604-0064

IAS

Efni: Thor landeldi, matsáætlun.

Vísað er til erindis Húsnæðis- mannvirkja- og skipulagsstofnunar frá 28. apríl 2026 þar sem óskað er umsagnar Náttúrufræðistofnunar um matsáætlun fyrir Thor landeldi.

Fyrirtækið Thor landeldi ehf. áformar byggingu á fiskeldisstöð fyrir lax. Stöðin verður staðsett á lóðunum að Laxabraut 41 og 43 um 3 km vestan við Þorlákshöfn, Ölfusi. Stefnt er að framleiðslu á 20.000 tonnum af laxi á ári í þaueldi á landi en stöðin verður byggð í þremur áföngum. Framkvæmdaraðili áformar að reisa bæði seiðaeldisstöð og áframeldisstöð.

Náttúrufræðistofnun hefur kynnt sér matsáætlunina og gerir eftirfarandi athugasemdir.

Eins og fram kemur í matsáætluninni er framkvæmdasvæðið á Leitahrauni, nútímahrauni sem nýtur verndar samkvæmt 61. gr. laga um náttúruvernd (lög nr. 60/2013). Hrauninu hefur verið mikið raskað á nærliggjandi lóðum og það er víða hulið sandi sem rýrir verndargildi þess nokkuð.

Ekki verður fjallað um gróður og fuglalíf í umhverfismatinu og er vísað í að áhrif á þessa þætti hafi verið talin lítil í umhverfismatsskýrslu sem unnin var fyrir mölunarverksmiðju sem áður var fyrirhuguð á sömu lóð. Náttúrufræðistofnun bendir á að fiskeldi getur laðað að fugla, einkum máfa en einnig aðrar tegundir. Líklegt er að máfar muni finna sér setstaði í nágrenninu en gæta skal þess að aðgerðir sem miða að því að fæla burt fugla valdi þeim ekki skaða.

Náttúrufræðistofnun gerir að öðru leyti ekki athugasemdir við það hvernig framkvæmdaaðili hyggst vinna að umhverfismati framkvæmdarinnar, út frá starfssvið stofnunarinnar.

Virðingarfyllt,

Ingvar Atli Sigurðsson,

jarðfræðingur

Húsnæðis-, mannvirkja- og skipulagsstofnun (HMS)
Borgartúni 21
105 Reykjavík

20. maí 2026
202604-0075/S.p.

Efni: Umsögn - Mat á umhverfisáhrifum - Kynning matsáætlunar - Thor landeldi - 20.000 tonna eldi á ári - Húsnæðis-, mannvirkja- og skipulagsstofnun (HMS).

Vísað er til erindis Húsnæðis-, mannvirkja- og skipulagsstofnunar (HMS) er barst 28. apríl sl. þar sem óskað er umsagnar Náttúruverndarstofnunar um matsáætlunar fyrir Thor landeldi - 20.000 tonna eldi á ári – í Ölfusi.

Framkvæmdarlýsing

Í greinargerð kemur fram að Thor landeldi ehf. áformar uppbyggingu landeldisstöðvar í Ölfusi til eldis á laxi. Stöðin verður staðsett á lóðunum á Laxabraut 41 og 43, Ölfusi, um 3 km, vestan við Þorlákshöfn en lóðirnar eru samliggjandi. Stefnt er að framleiðslu á 20.000 tonnum á ári í þaueldi á landi en stöðin verður byggð í þremur áföngum. Áætluð vatnspörf stöðvarinnar, við fullan rekstur, er 15 m³/sek af jarðsjó og 0,5 m³/sek af ferskvatni. Hámarkslífmassi í áframeldisstöð verður 13.000 tonn og hámarkslífmassi seiðaeldisstöðvar 135 tonn.

Náttúruverndarstofnun telur að matsáætlunin gefi almennt góða mynd af þeim umhverfisþáttum sem fyrirhugað er að rannsaka. Stofnunin leggur þó áherslu á að tekið verði mið af eftirfarandi ábendingum við gerð umhverfismatsins.

Lífriki sjávar (botndýralíf, straumar, dreifing og losun)

Í greinargerð kemur fram að við mat á áhrifum framkvæmdar munu sérfræðingar úttektaraðila meta áhrifa framkvæmdar á viðtaka og lífríki í viðtaka með tilliti til útbýnningar næringarefna. Einnig verða sýni tekin í strandsjávarhlotinu samkvæmt vöktunaráætlun fyrir tímabilið 2024-2028 vegna fyrri áætlana Thors landeldis sem Umhverfisstofnun (nú Umhverfis- og orkustofnun) samþykkti.

Vetrarstyrkur næringarefna verður athugaður og blaðgræna í mars-október. Kanna á botnþörunga og fjöru í júní 2026 og í leið verða fuglar taldir. Í umhverfismatsskýrslu verða lagðar fram mótvægisáðgerðir, ef þörf er á, auk þess sem gerð verður grein fyrir nauðsynlegri vöktun. Vöktunaráætlun verður unnin í samræmi við lög nr. 36/2011 um stjórn vatnamála og í samráði við Umhverfis- og orkustofnun og aðra eldisaðila á svæðinu. Samlegðaráhrif við önnur fiskeldisfyrirtæki og iðnaðarsvæði í nágrenni við Thor landeldi verða metin sem og heildaráhrif á vatnsgæðin og lífríki viðtaka. Samlegðartilfelli verða ákvörðuð í samráði við HMS.

Náttúruverndarstofnun telur mikilvægt að umhverfismatið byggist á heildstæðri greiningu á lífríki sjávar á framkvæmdar- og áhrifasvæði, þar sem lagðar eru fram upplýsingar um botndýralíf, botngerð og ástand vistkerfa.

Á rekstrartíma þarf að gera grein fyrir magni og eðli losunar frá starfseminni, þar á meðal næringarefnum og lífrænum úrgangi, meta árangur fyrirhugaðrar hreinsunar og hvernig frárennsli dreifist og þynnist í viðtaka og hvaða áhrif það getur haft á lífríki sjávar.

Náttúruverndarstofnun telur mikilvægt að niðurstöður rannsókna verði nýttar við mat á valkostum og mótun mótvægisáðgerða og að þær leggi grunn að vöktun á ástandi viðtaka, þar á meðal botndýralífi og gæðum sjávar.

Náttúruverndarstofnun telur jafnframt mikilvægt að samlegðaráhrif við aðra fyrirhugaða og starfandi fiskeldisstöðvar á svæðinu verði metin sérstaklega, þar með talið heildarlosun næringarefna og möguleg uppsöfnun áhrifa á lífríki og vatnsgæði.

Hraun – sérstök vernd

Í greinargerð kemur fram að framkvæmdasvæðið liggur á Leitarhrauni sem rann úr Brennisteinsfjallakerfi fyrir um 5.000 árum. Hraunið er að mestu helluhraun sem er slétt, lítt gróið, sandorpð á köflum, og inniheldur hraunreipi og hraunrásir. Við ströndina má einnig finna stuðlamyndanir. Undir hrauninu eru sjávarsetlög á 50–100 m dýpi. Hraunið nýtur sérstakrar verndar samkvæmt lögum um náttúruvernd nr. 60/2013. Jarðlögin eru þó að hluta hulin jarðvegi og gróðri og njóta því ekki eins mikillar verndar. Í umhverfismatsskýrslu verða áhrif á jarðmyndanir metin út frá fyrirbyggjandi jarðfræðiúttektum.

Náttúruverndarstofnun bendir á að innan framkvæmdarsvæðisins er hraun sem nýtur sérstakrar verndar samkvæmt 61. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd. Í 61. gr. laganna er kveðið á um sérstaka vernd þeirra vistkerfa og jarðminja sem taldar eru upp í 1. mgr. og 2. mgr. sama ákvæðis. Samkvæmt 3. mgr. ákvæðisins ber að forðast röskun þeirra náttúrufyrirbæra, sem undir greinina falla, nema brýna nauðsyn beri til og ljóst að aðrir kostir séu ekki fyrir hendi. Í greinargerð með frumvarpi til laga um náttúruvernd er með orðalaginu „brýn nauðsyn“ lögð áhersla á að einungis mjög ríkir hagsmunir geti réttlætt röskun og þá fyrst og fremst brýnir almannahagsmunir.

Náttúruverndarstofnun leggur áherslu á að ítarlegar sé fjallað um náttúrufyrirbærin í matinu og það komi fram hvaða leiðir verði farnar til þess að forðast rask þeirra sbr. 61. gr. náttúruverndarlaga og hvaða valkostir séu skoðaðir.

Náttúruverndarstofnun bendir á að ef framkvæmdin gerir ráð fyrir röskun á náttúrufyrirbærunum þurfi að rökstyðja þá ákvörðun, tilgreina hvaða brýnu almannahagsmunir réttlæti röskunina og gera grein fyrir öðrum kostum sem skoðaðir hafa verið sem mögulegir valkostir við útfærslu framkvæmdarinnar og ástæðum þess að þeir urðu ekki fyrir valinu.

Náttúruverndarstofnun bendir á mikilvægi þess að við valkostagreiningu séu verndargildi hraunasvæða metin og hraun sem nýtur sérstakrar verndar sé kortlagt með vettvangsrannsókn. Stofnunin áréttar að þar sem ekki er hægt að forðast rask á vistgerðum með verndargildi eða svæðum undir sérstakri vernd er góður frágangur rasksvæða og fullnægjandi mótvægisáðgerðir forsendur þess að umhverfisáhrif framkvæmdar verði ekki umtalsverð.

Eldhraun - Sandorpið hraun

Náttúruverndarstofnun telur mikilvægt að í umhverfismati verði lagt mat á hvort hraun á framkvæmdasvæðinu teljist falla undir ákvæði náttúruverndarlaga um jarðminjar sem njóta sérstakrar verndar eða hvort um sé að ræða hraun sem orpið er eða hulið jarðvegi og gróðri. Þar sem ekki er lengur hægt að greina hvort um hraun sé að ræða hafa jarðminjarnar að öllu jöfnu tapað þeim einkennum sem mynda verndargildi þeirra og nýtur það því ekki sérstakrar verndar samkvæmt greininni. Ákvæðið útilokar þó ekki að aðrir eiginleikar, svo sem jarðsögulegir eiginleikar eða eiginleikar þess gróðurs sem vex á svæðinu, hafi sérstakt verndargildi.

Vistgerðir og gróður

Í matsáætlun kemur fram að ekki sé talin þörf á að skoða vistgerðir á framkvæmdasvæðinu nánar í umhverfismatsskýrslu.

Náttúruverndarstofnun telur sérstaklega mikilvægt að í umhverfismati verði fjallað um afmörkun, útbreiðslu, ástand og verndargildi vistgerða og lagt verði mat á bæði beint og óbeint rask, þar á meðal jaðaráhrif á nærliggjandi vistgerðir.

Sérstaklega þarf að fjalla um fjöruvistgerðir og strandvistkerfi sem kunna að verða fyrir áhrifum framkvæmda á svæðinu og mögulegrar breytinga á strandlínu vegna fyrirhugaðra bygginga sjóvarnargarða en gert er ráð fyrir að varnargarðurinn nái um mest alla ströndina við lóð Thors.

Náttúruverndarstofnun telur einnig mikilvægt að niðurstöður verði nýttar við mat á valkostum og útfærslu framkvæmdar, mótun mótvægisáðgerða og vöktun, þar á meðal til að skilgreina svæði sem beri að vernda eða endurheimta.

Ef innan framkvæmdar- eða áhrifasvæðis finnast friðaðar plöntur skal gera grein fyrir þeim í umhverfismati og tryggja vernd þeirra við útfærslu framkvæmdar, sbr. auglýsingu nr. 1385/2021 um friðun æðplantna, mosa og fléttna.

Fuglalíf

Í matsáætlun kemur fram að ekki sé talin þörf á að skoða fuglalíf á framkvæmdasvæðinu nánar í umhverfismatsskýrslu. Fram kemur að engin mikilvæg fuglasvæði eru í nágrenni við framkvæmdasvæðið. Í umhverfismatsskýrslu Heidelberg eru áhrif á lífríki í sjó og fjöru þ.m.t. fuglalíf, metin óveruleg. Tekið er fram að framkvæmdir gætu haft áhrif á fugla á valista en þéttleiki þeirra er talinn lítill. Við mat á áhrifum á lífríki í viðtaka munu sérfræðingar frá Marvakt telja fugla í sínum ferðum og að gerð verði grein fyrir talningum í umhverfismatsskýrslu.

Náttúruverndarstofnun telur mikilvægt að umhverfismatið byggist á vettvangsrannsóknum framkvæmdar- og áhrifasvæðis á fuglalíf, þar sem aflað verði skýrra upplýsinga um tegundasamsetningu, mögulegt varp, nýtingu svæðisins og mikilvægi þess sem fæðu- og dvalarsvæðis.

Bæði á framkvæmdatíma og rekstrartíma þarf að meta áhrif vegna umferðar og framkvæmda, hávaða, lýsingar og annarrar starfsemi á fuglalíf. Þá þarf einnig að meta hvort breytingar á fæðuframboði vegna frárennslis geti haft áhrif á nýtingu svæðisins af hálfu fugla og á tegundasamsetningu þeirra.

Náttúruverndarstofnun bendir á að jaðaráhrif vegna bygginga og starfseminnar geta valdið því að fuglar færa sig frá svæðinu og að óvíst sé hvernig þeim gengur að nýta ný fæðusvæði.

Við matið þarf að taka sérstaklega tillit til ábyrgðartegunda Íslands og fuglategunda á valista, þar sem Ísland ber sérstaka verndarskyldu gagnvart þeim.

Einnig er mikilvægt að niðurstöður rannsókna verði nýttar við mat á valkostum og útfærslu framkvæmdar, mótun mótvægisáðgerða og vöktunar.

Allir villtir fuglar eru friðaðir samkvæmt lögum nr. 64/1994 um vernd, friðun og veiðar á villtum fuglum og villtum spendýrum og við mat á áhrifum þarf jafnframt að hafa hliðsjón af markmiðum laga nr. 60/2013 um náttúruvernd um vernd líffræðilegrar fjölbreytni.

Tengsl við aðrar áætlanir - Líffræðileg fjölbreytni – stefna og markmið til ársins 2030

Náttúruverndarstofnun bendir á að í lok árs 2025 gaf ráðherra út stefnumótandi skjal um líffræðilega fjölbreytni, *Líffræðileg fjölbreytni – stefna og markmið til ársins 2030*. Í stefnunni er lögð áhersla á að stöðva hnignun líffræðilegrar fjölbreytni, vernda vistkerfi og tryggja endurheimt þeirra, auk þess sem kveðið er á um mikilvægi þess að samþætta vernd líffræðilegrar fjölbreytni í alla stefnumótun og áætlanagerð.

Náttúruverndarstofnun telur mikilvægt að við umhverfismat framkvæmdarinnar verði tekið mið af markmiðum og áherslum stefnunnar, meðal annars við mat á áhrifum á vistkerfi og líffræðilega fjölbreytni, val á útfærslu framkvæmdar og mótun mótvægisáðgerða og vöktunar. Sérstaklega þarf að huga að vernd vistgerða og búsvæða og möguleikum á endurheimt þar sem rask kann að verða.

Landslag

Í greinargerð kemur fram að möguleg áhrif á landslag og sjónræna þætti tengjast mannvirkjum sem verða reist í tengslum við framkvæmdir. Við mat á áhrifum verður tekið mið af þáttum eins og fjölbreytileika og sérstöðu landslags og náttúrulegu yfirbragði. Ásýnd strandlengjunnar vestan við Þorlákshöfn einkennist að miklu leyti af uppbyggingu landeldisstöðva en lagt verður mat á samlegðaráhrif með mannvirkjum á aðliggjandi svæðum. Áhrif landeldisstöðvar Thorlandeldis á ásýnd og landslag verða metin með ásýndarmyndum frá völdum stöðum þar sem áhrifin kunna að vera sem mest. Ljósmyndir verða teknar frá mismunandi sjónarhornum í átt að fyrirhuguðu framkvæmdarsvæði og mannvirkjum bætt á myndirnar. Leitast verður við að sýna dæmigert útsýni frá fjölförnum stöðum og stöðum sem þykja mikilvægir með tilliti til útivistar, útsýnis og viðkvæmni viðtaka séu þeir fyrir hendi.

Að mati Náttúruverndarstofnunar er líklegt að framkvæmdin hafi staðbundin áhrif á landslag, einkum vegna aukins byggingarmagns og fyrirhugaðra bygginga sjóvarnargarða.

Náttúruverndarstofnun telur mikilvægt að í umhverfismati verði gerð grein fyrir mótvægisáðgerðum til að draga úr sjónrænum áhrifum, svo sem með mótun lands, litavali á byggingum, gróðri og formgerð mannvirkja. Slík umfjöllun er forsenda þess að unnt sé að leggja mat á áhrif framkvæmdarinnar á landslag og ásýnd, sbr. 69. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd og Evrópska landslagssamninginn.

Lífrænn úrgangur

Í matsáætlun kemur fram að fyrirhugað sé að nýta lífrænan úrgang, svo sem fóðurleifar og fisksaur, til framleiðslu áburðar.

Náttúruverndarstofnun telur mikilvægt að í umhverfismati verði gerð skýrari grein fyrir meðhöndlun, flutningi og endanlegri ráðstöfun þessa úrgangs, hvaða aðilar taki við honum og hvort nauðsynleg aðstaða og leyfi liggi fyrir.

Ef ráðgert er að nýta úrganginn sem áburð þarf að gera grein fyrir hvar og með hvaða hætti honum verður ráðstafað, svo sem á túnum eða við uppgræðslu og landgræðslu, og meta umhverfisáhrif slíkrar nýtingar á jarðveg, gróður og vatn.

Valkostir – sjóvarnargarðar

Í matsáætlun er ekki gerð nægjanlega skýr grein fyrir forsendum og umfangi byggingar sjóvarnargarða. Þar sem slíkar framkvæmdir breyta strandlínu og geta haft áhrif á fjöruvistkerfi og lífríki sjávar telur Náttúruverndarstofnun mikilvægt að í umhverfismati verði gerð grein fyrir forsendum þeirra, hvaða valkostir hafi verið skoðaðir og hvort unnt sé að draga úr umfangi slíkra

framkvæmda. Jafnframt þarf að meta áhrif mismunandi valkosta á strandlínu, fjöruvistkerfi og lífríki sjávar.

Virðingarfyllt,

Skúli Þórðarson
verkefnastjóri
Axel Benediktsson
sérfræðingur

Vegna: Máls nr. 0496/2026, Thor landeldi - 20.000 tonna eldi á ári (Kynning matsáætlunar)

Athugasemd:

Góðan daginn,

Með fylgir umsögn Fiskistofu í málinu, beðist er velvirðingar á seinum skilum.

„Þeir áhættuþættir sem Fiskistofa horfir til vegna fiskeldisstarfsemi á Íslandi felast í mögulegum áhrifum af því ef fiskar sleppa frá fiskeldisstöð og til þess hvort líkur geti verið á því að sjúkdómar eða sníkjudýr í eldisfiski geta smitað villta fiska og haft áhrif á viðkomu stofna þeirra.

Ef fiskar sleppa úr fiskeldisstöð geta þeir valdið neikvæðum vistfræðilegum áhrifum á ef þeir berast í náttúruleg kerfi. Það er því mikilvægt að hugað verði sérstaklega að því að affall frá stöðinni sé útbúið á þann hátt að líkur á því að fiskar sleppi séu litlar. Í matsáætlun kemur fram í kafla 3.5.3. að varnir gegn slyasleppingum og viðbragðsáætlun séu ítarlegar og að í umhverfismatsskýrslu muni verða gerð grein fyrir búnaði og verklagi sem ætlaður sé til að koma í veg fyrir slyasleppingar s.s. ristar, grindur og síur í frárennsli. Þá verði einnig fjallað um leiðir til að koma í veg fyrir slys við flutning lifandi fisks í brunnbát. Því telur Fiskistofa að litlar líkur séu á því að fiskar muni berst frá stöðinni í náttúruleg vistkerfi laxfiska.

Þar sem um landeldi er að ræða er ekki mikil hætta á að smit berist í villta stofna og hægt að bregðast við ef sjúkdómar koma upp í eldisstöðinni og varna því að smit berist frá stöðinni.“

Bestu kveðjur,

Hera Katrín Aradóttir Sérfræðingur

Sími | 569-7957 Netfang | hera.k.aradottir@fiskistofa.is (mailto:hera.k.aradottir@fiskistofa.is)
[www.fiskistofa.is](https://eur04.safelinks.protection.outlook.com/?url=http%3A%2F%2Ffiskistofa.is%2F&data=05%7C02%7Cjakob.gunnarsson%40hms.is%7C0fa7398665094c0a036c08dec2467c94%7Cc72564722622417e8955a54eeb0a110e%7C0%7C0%7C639161805174349270%7CUnknown%7CTWFPbGZsb3d8eyJFbXB0eU1hcGkiOnRydWUsIlYiOiIwLjAuMDAwMCIsIlAiOiJXaW4zMjUkFOIjoITWFpbCIsIlIdUIjoyfQ%3D%3D%7C0%7C%7C%7C&sdata=05oEqkCFaiAjeO9T7Qom%2FzRTN12zUAH30E%2FVkqk9pZ4%3D&reserved=0) (https://eur04.safelinks.protection.outlook.com/?url=http%3A%2F%2Ffiskistofa.is%2F&data=05%7C02%7Cjakob.gunnarsson%40hms.is%7C0fa7398665094c0a036c08dec2467c94%7Cc72564722622417e8955a54eeb0a110e%7C0%7C0%7C639161805174349270%7CUnknown%7CTWFPbGZsb3d8eyJFbXB0eU1hcGkiOnRydWUsIlYiOiIwLjAuMDAwMCIsIlAiOiJXaW4zMjUkFOIjoITWFpbCIsIlIdUIjoyfQ%3D%3D%7C0%7C%7C%7C&sdata=05oEqkCFaiAjeO9T7Qom%2FzRTN12zUAH30E%2FVkqk9pZ4%3D&reserved=0)

Höfundur: Jakob Gunnarsson

Sent inn þann: 04.06.2026 , **Fyrir hönd:** Fiskistofa

Austurvegur 65a - 800 Selfoss
Sími 480 8250 – Veffang www.hsl.is – Netfang hsl@hsl.is – Kennitala 480284-0549

Húsæðis-, mannvirkja og skipulagsstofnun

Borgartúni 21
105 Reykjavík

Selfossi, 28. maí 2026
2605038HS RS

Efni: Thor landeldi, 20.000 tonna eldi á ári - umsögn um kynningu matsáætlunar

Þann 28. apríl sl. móttók Heilbrigðisfyrirlið Suðurlands erindi Húsæðis-, mannvirkja og skipulagsstofnunar í gegnum Skipulagsgátina, þar sem óskað er eftir umsögn embættisins um kynningu matsáætlunar vegna fyrirhugaðrar laxeldisstöðvar Thor landeldis að Laxabraut 41 og 43 í sveitarfélaginu Ölfusi.

Thor landeldi áformar byggingu landeldisstöðvar á lóðunum Laxabraut nr. 41 og 43 í Ölfusi. Gert er ráð fyrir að stöðin verði byggð í þremur áföngum, en reisa á bæði seiðældisstöðvar sem geta framleitt allt að 500 tonn af seiðum á ári og áframeldisstöðvar fyrir framleiðslu á 20.000 tonnum af fiski á ári. Samkvæmt kynningu matsáætlunar verður gerð grein fyrir áhrifabáttum á bæði framkvæmda- og rekstrartíma stöðvarinnar í umhverfismatskýrslu sem m.a. snúa að vatnsstöku, vatnsnotkun og vatnsendurnýtingu, hreinsun á frárennsli, mykjugeymslun og nýtingu mykju, flutningum, rafmagnsþörf, efnistöku, starfsmannaðstöðu á framkvæmdatíma, meðhöndlun úrgagns, lyfja- og efnanotkun, fôðurgeymslun og fôðrun eldisfiska.

Heilbrigðisfyrirlið Suðurlands hefur farið yfir ofangreinda kynningu matsáætlunar fyrir téða framkvæmd og gerir engar athugasemdir við hana sem slíka. Embættið telur að áætlunin geri nægjanlega grein fyrir eðli, umfangi og umhverfi framkvæmdarinnar, sem og þeim umhverfispáttum og valkostum sem matið skal taka til. Þá gerir embættið ekki athugasemdir við hvernig til stendur að vinna úr gögnum til að meta umhverfisáhrif, né heldur fyrirhugaða framsætningu þeirra í umhverfismatskýrslu.

Heilbrigðisfyrirlið Suðurlands veitir brennsluverum þar sem nafnvarmafl er 1-50 MW og spennistöðvum þar sem spennar innihalda yfir 2.000 lítra af olu starfsleyfi skv. lögum nr. 7/1998 um hollustuhætti og mengunarvarnir og reglugerð nr. 550/2018 um losun frá atvinnurekstri og mengunarfyrirlið. Einnig veitir embættið starfsleyfi vegna ýmissa verkþátta á meðan á framkvæmdum stendur, s.s. efnisnámi, fyllingu þar sem hentugur úrgangur sem ekki er spilliefni er nýttur á tæknilegan hátt við landmótun og eftir atvikum verktakaðstöðu skv. ofangreindri reglugerð auk starfsmannabúða skv. reglugerð nr. 903/2024 um hollustuhætti.

F.h. Heilbrigðisfyrirlits Suðurlands,

Rán Sturlaugsdóttir

Rán Sturlaugsdóttir
heilbrigðisfulltrúi

Vegna: Máls nr. 0496/2026, Thor landeldi - 20.000 tonna eldi á ári (Kynning matsáætlunar)

Athugasemd:

Veitur hafa kynnt sér matsáætlunina og benda á að afhending á heitu vatni í iðnaðarstarfsemi er háð samningum, mati á tiltækum forða og flutningsgetu kerfisins. Veitur telja sérstaka ástæðu til að benda á að tímalínur eru knappar og ekki liggja fyrir tímasettar áætlanir fyrir forðaöflun og framkvæmdir.

Höfundur: Tinna Traustadóttir

Sent inn þann: 21.05.2026 , **Fyrir hönd:** Veitur

Húsnæðis-, mannvirkja og skipulagsstofnun

Bt. Jakobs Gunnarssonar

Dags. 26. maí 2026

Tilv. 5618-0-0005

Mál 2026-0143

Með erindi dags. 28. apríl sl. óskaði Húsnæðis-, mannvirkja- og skipulagsstofnun eftir umsögn Veðurstofu Íslands um matsáætlun til kynningar vegna Thor landeldis ehf. Sem áformar uppbyggingu landeldisstöðvar í Ölfusi til eldis á laxi (Salmo salar).

Umsögn Veðurstofu Íslands er sem hér segir:

Vísað er í beiðni Húsnæðis, mannvirkja og skipulagsstofnunar frá 28. apríl 2026 um umsögn varðandi matsáætlun Thor landeldis ehf. um uppbyggingu landeldisstöðvar í Ölfusi.

Veðurstofa Íslands hefur kynnt sér matsáætlunina og gefur eftirfarandi athugasemdir.

Í kafla 2.1.2 er fjallað um náttúruvá og þar er minnst á eldgos og möguleika þess að hraunrennsli kunni að hafa áhrif á framkvæmdarsvæðið. Veðurstofan bendir á nýútgefna skýrslu um Hraunavá á Reykjanesskaga - Langtímahættumat (https://www.vedur.is/media/ads_in_header/Hraunava-a-Reykjanesi.pdf) en þar kemur fram að líkur á hraunflæði eða gosupptökum eru mjög litlar á framkvæmdarsvæðinu. Hins vegar liggja ákveðnir innviðir sem tengjast framkvæmdarsvæðinu, t.a.m. vegir og rafmagnslínur, á hættusvæðum m.t.t. hraunavár.

Í kafla 4.3.1 er fjallað um áhrif framkvæmda á grunnvatn og þar er listað upp gögn sem stuðst verður við í umhverfismatsskýrslu. Veðurstofan bendir á skýrslu um tillögu að aðferðafræðilegri nálgun við mat á magnstöðu grunnvatns (https://ust.is/library/Skrar/Atvinnulif/Haf-og-vatn/VI_2019_012_vef.pdf Magnstada%20grunnvatns.pdf).

Veðurstofan bendir á mikilvægi þess að samlegðaráhrif við aðrar fiskeldisstöðvar á svæðinu verði metin m.t.t. grunnvatnsauðlindarinnar til að betur sé hægt að meta magnstöðu og efnafræðilegt ástand grunnvatnshlotsins Selvogsstraumur 3 (104-290-G).

Virðingarfyllst,
fh. Veðurstofu Íslands

Hlíf Sævarsdóttir
Sérfræðingur á rekstrarsviði

Umsögn Sveitarfélagsins Ölfuss um matsáætlun Thor landeldis ehf. – 20.000 tonna landeldi á ári að Laxabraut 41 og 43

Sveitarfélagið Ölfus hefur farið yfir matsáætlun Thor landeldis ehf., dags. 22.04.2026, vegna fyrirhugaðrar uppbyggingar landeldisstöðvar að Laxabraut 41 og 43.

Almennt

Sveitarfélagið fagnar áframhaldandi uppbyggingu landeldis á svæðinu vestan Þorlákshafnar. Framkvæmdin er í samræmi við Aðalskipulag Sveitarfélagsins Ölfuss 2020–2036 þar sem svæðið er skilgreint sem iðnaðarsvæði (I3) ætlað fiskeldi og tengdri starfsemi. Verkefnið styður við atvinnuuppbyggingu og fjölgun starfa í sveitarfélaginu og fellur vel að þeirri þróun sem þegar er hafin á svæðinu.

Athugasemdir við einstaka þætti matsáætlunar

1. Samlegðaráhrif með annarri starfsemi á svæðinu

Sveitarfélagið leggur áherslu á að í umhverfismatsskýrslu verði ítarlega fjallað um samlegðaráhrif fyrirhugaðrar starfsemi með öðrum landeldisstöðvum á svæðinu (First Water, Geo Salmo, Kaldvík, Arnarlax) sem og við aðra mögulega uppbyggingu. Samanlagður lífmassi og vatnstaka á svæðinu er umtalsverð og mikilvægt að meta heildaráhrif á grunnvatnsauðlindina og viðtaka með heildstæðum hætti. Sveitarfélagið telur jákvætt að framkvæmdaraðili hyggst vinna þetta í samráði við HMS.

2. Grunnvatns- og jarðsjávarauðlind

Sveitarfélagið leggur ríka áherslu á sjálfbæra nýtingu grunnvatnsauðlindarinnar í nágrenni Þorlákshafnar. Mikilvægt er að:

- Vöktunaráætlun sem kynnt verður í umhverfismatsskýrslu verði samræmd vöktun annarra rekstraraðila á svæðinu þannig að unnt sé að fylgjast með heildarálagi á auðlindina.

3. Viðtaki og lífríki

Sveitarfélagið telur mikilvægt að mat á áhrifum á viðtaka og lífríki taki tillit til þeirrar staðreyndar að mörg eldisfyrirtæki losa í sama strandsjávarvatnshlot. Lagt er til að vöktunaráætlun verði samræmd milli rekstraraðila eftir því sem unnt er.

4. Sjóvarnir og náttúruvá

Í matsáætlun kemur fram að áformað er að reisa varnargarð meðfram strandlengju lóðarinnar. Sveitarfélagið óskar eftir að í umhverfismatsskýrslu verði gerð ítarleg grein fyrir:

- Endanlegri hönnun og útliti varnargarðs.

- Efnistöku vegna garðsins og uppruna efnis.
- Samræmi við aðra sjóvarnarpbygggingu á svæðinu.
- Áhrifum á aðliggjandi strandsvæði (rofáhrif o.fl.).

5. Skipulag og deiliskipulag

Sveitarfélagið staðfestir að framkvæmdin er í samræmi við gildandi aðalskipulag. Vinna við deiliskipulag fyrir lóðina þarf að fara fram samhliða umhverfismati, eins og fram kemur í matsáætlun, og verður unnin í samráði við framkvæmdaraðila.

6. Samgöngur og flutningar

Sveitarfélagið leggur áherslu á að í umhverfismatsskýrslu verði gerð grein fyrir áhrifum aukinna flutninga á vegakerfi sveitarfélagsins, sérstaklega á Suðurstrandarveg og Laxabraut. Áætlað umfang flutninga (15–20 gámaflutningar á viku við fullan rekstur) bætist við flutninga frá öðrum fiskeldisstöðvum á svæðinu og getur kallað á samgöngubætur. Þessi þáttur þarf að vera unninn í samráði við sveitarfélagið.

7. Meðhöndlun fiskimykju

Í matsáætlun kemur fram að fiskimykja verði nýtt til áburðargerðar eða dreift á tún og ræktarlönd. Sveitarfélagið óskar eftir að nánar verði fjallað um fyrirhugaðar förgunar- og nýtingarleiðir í umhverfismatsskýrslu, þar með talið flutningsleiðir og áhrif á nærumhverfi.

8. Framkvæmdatími og aðstaða starfsmanna

Sveitarfélagið óskar eftir að í umhverfismatsskýrslu verði gerð skýr grein fyrir áætluðum mannafla á framkvæmdartíma og rekstrartíma, þörf fyrir húsnæði, og samráði við sveitarfélagið um þjónustu og innviði.

Niðurstaða

Sveitarfélagið Ölfus telur matsáætlunina almennt vel unna og er jákvætt gagnvart verkefninu. Sveitarfélagið er reiðubúið til samráðs við framkvæmdaraðila og ráðgjafa á öllum stigum ferlisins.

Virðingarfyllst,

Sigurður Steinar Ásgeirsson
Sviðsstjóri Skipulags- og lögfræðisviðs
Sveitarfélagið Ölfus

EMBÆTTI SKIPULAGSFULLTRÚA
SVEITARFÉLAGIÐ ÖLFUS
26. MAÍ 2026
SGEITR204